

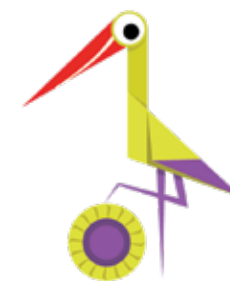
Творческа къща
ЩЪРКЕЛИТЕ

ПРИКАЗКА за София

От Владимир Добрев
и Маргарита Друмева

От Владимир Добрев
и Маргарита Друмева

Творческа къща
ЩЪРКЕЛИТЕ
София, 2023

ПРИКАЗКА за София

От Владимир Добрев
и Маргарита Друмева

ПРИКАЗКА
за София

ПРИКАЗКА ЗА СОФИЯ

© Маргарита Друмева, Владимир Добрев, автори, 2023
© Вяра Пенчева, 13 г., художник на илюстрациите, 2023
© Захарина Петрова-Проданова, графичен дизайн и предпечат, 2023
© Шрифт Комета, Кирил Златков
© Творческа къща „Щъркелите“, издател, 2023

ISBN: 978-619-91275-1-3

Изданието е отпечатано със съдействието на Министерство
на културата по Програма „Помощ за книгата“, 2022

София, 2023

Няколко момчета се приближиха до фонтана пред Народния театър и започнаха да хвърлят камъчета по статуята на изящната Балерина, която танцуваше върху водата.

– Ехей, уцелих я три пъти. Бия ви всички! – извика първото.

– Не бързай толкова да се хвалиш, ей сега ще те изпреваря! – закау се второто.

– О, не сте познали! Вижте ме! Право в целта! – засмя се третото и хвърли няколко камъчета.

– Ох! – простена Балеринката.

– Ей, вие, я бързо назад! Ама че досадни малки нахалници! Не виждате ли, че я боли! – извика едно друго момче, малко по-голямо от тях, с руса рошава главица. То приближи до фонтана и скри с тялото си Балеринката.

Трите момчета отначало се стъписаха – изобщо не очакваха някой да им противоречи. И като се събраха заедно, пристъпиха няколко крачки напред.

– Глупости! По-голяма щуротия не бях чувал! Ха-ха! – извика отдалеч единият нападател.

– Само още веднъж да се приближите и ще ми

опитате юмруците! – изправи се срещу тях русото момче.

И като тръгна решително на среща им, нападателите решиха, че няма нужда да си навличат допълнително неприятности. Обърнаха се и се отдалечиха от фонтана.

– Благодаря ти! Ти си толкова благороден! – през сълзи каза Балеринката на русото момче.

– Няма защо. Заболя ли те?

– Малко. Всъщност... заболя ме. А исках да танцувам за тях най-прекрасния си танц. Защо ме замерваха с камъчета, не разбирам...

– Аз също. Има толкова много неща в нашия свят, които не разбирам... Как се казваш?

– Златина.

– Ехааа, наистина ли? Аз пък съм Златин. Рагвам се да се запознаем.

– Ти май не си оттук.

– Сега ще ти кажа откъде е – от едно малко градче в Северна България. Помня лицето на баща му, досущ като на Златин. И той се огледа в мен като теб, Златине – обади се някой наблизо.

– Кой говори? Освен нас двамата, няма никой друг до фонтана – учуди се Златин.

– Аз говоря – Водата. Помня всички лица, които са се оглеждали

В мен – милиони лица от цял свят. Помня историите, които са се разказвали около огньовете или на близките пейки. И всички хора, които са минавали покрай фонтана, за да влязат в Народния театър.

– Водата и нейният кръговрат...
– усмихна се Златин.

– Така е. Аз наистина съм толкова стара... Много неща съм видяла и преживяла, заедно със стотиците хиляди хора, живели някога по тези земи. Помня първите заселници до топлите минерални извори...

– Това е било приблизително преди... – опита се да си спомни Балеринката.

– ... 7000 години – обади се един Важен възрастен господин, който минаваше покрай фонтана. Той винаги беше облечен във фрак, носеше цилиндър и неотменната червена роза в ръка. Изглеждаше като картинка от безвъзвратно отминало време. Беше останал самичък на този свят и от всичко най-много обичаше да се разхожда в градинката пред Народния театър, край фонтана.

– Да, много вода изтече оттогава... – въздъхна Водата. – Хиляди, хиляди кръговрати... По цялото Софийско поле имаше малки селища...

– Кои са били първите заселници?

– попита Златин, но Важния господин вече беше отминал и се беше облегал незабелязано на близкото дърво. Той видимо беше доволен, че може да участва в разговора. Обичаше да слуша музиката на Водата, която го пренасяше в далечни чудни светове. А сега се наслаждаваше и на Балеринката, която правеше пирует след пирует и разплискваше капчици вода върху тревите.

– Сердите – продължи да си спомня Водата със своя бълбукащ напевен глас. – Стотици бардове пееха за смелите си предводители и за битки при многобройните си преселения. Толкова много върволици от хора идваха и си отиваха... – продължи да си спомня Водата.

– После дошли одрисите, които имали велико царство. Филип Македонски и синът му Александър... Римляните... – продължи Важния господин, който отново се беше приближил до фонтана.

– Да, да, кръстили града Улпия Сердика – нетърпеливо го прекъсна Златин.

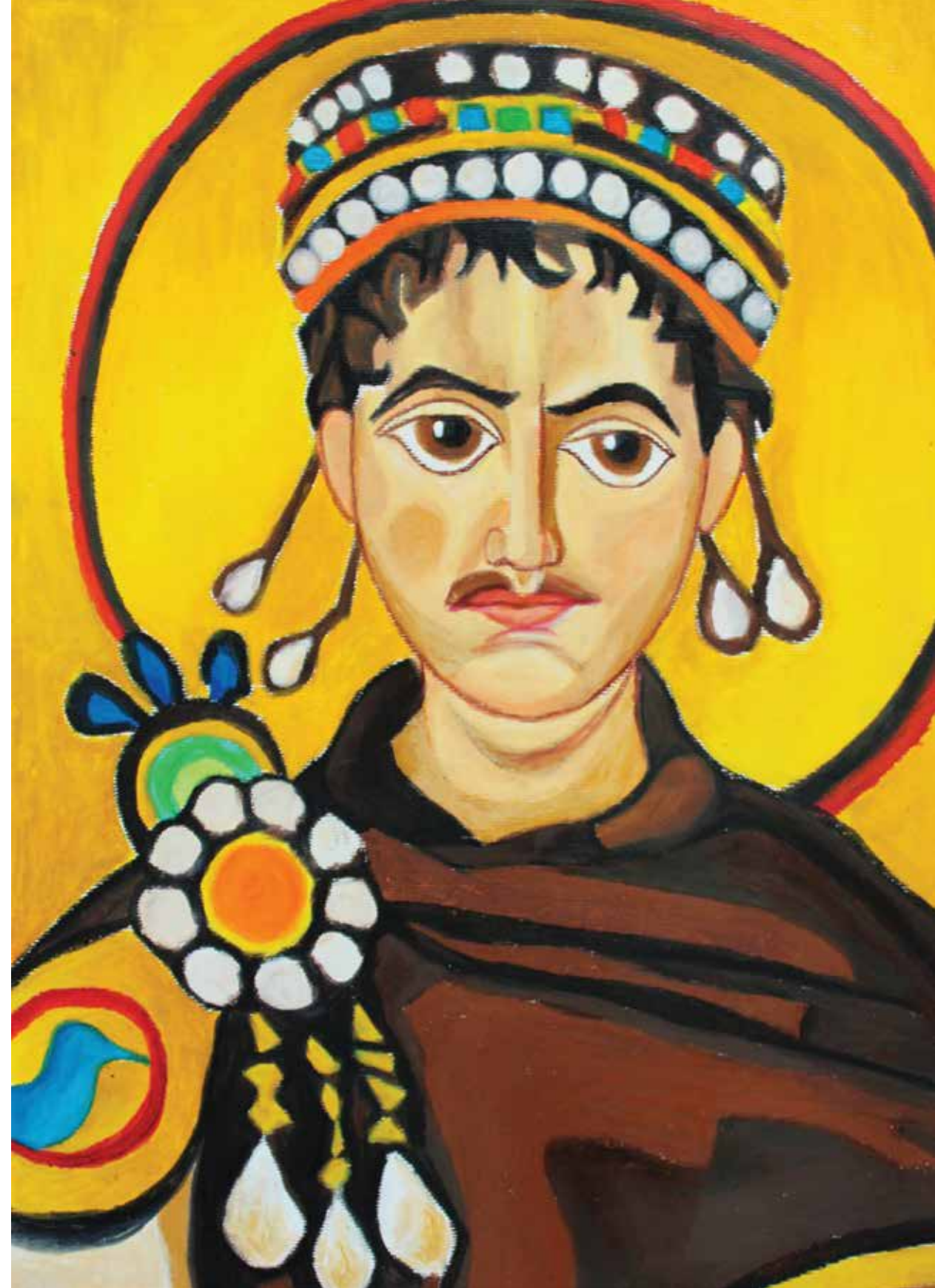
– Било е по времето на... – опита се да си спомни той името на римския император и седна на ръба на фонтана.

– Не е възпитано да прекъсваш по-възрастни, когато се опитват да кажат нещо важно! – обиди се Важния господин. – Император Марк Улпий Траян, живял в края на първи и началото на втори век, дал на града своето родово име. И...

– Нека да кажа аз! – направи пирует Балеринката. – Римляните построили кули, крепостни стени, бани, много сгради, базилика и... Знаеш ли какво означава думата „булевтерион“?

– Това вече на нищо не прилича! Няма да остана тук и минута повече! – разсърди се Важния господин и се отдалечи с гордо вдигната глава.

– Извинете, господине! Не исках да ви обидя!... – извика след него Балеринката. – Ееее, отиде си.

– Не зная какво е „булевтемирон“. Какво означава? – обърна се към нея Златин.

– Не „булевтемирон“, а „булевтерион“. – Това е сградата, в която е заседавало градското събрание на Сердика... – обясни Важния господин отдалече.

– Помня, когато Константин Велики нарече Сердика „Моят Рим“ и угваше тук да си почине от световните дела – продължи Водата. – Именно той утвърди града като един от центровете на християнската религия. Точно тук бе свикан Сердикийският църковен събор, продължение на Никеийския, който имаше важни последици през вековете за целия свят. А после...

– Какво после? – полюбопитства русокосото момче.

– Бях облак, после паднах като дъжд, а една шепа от мен се изля върху лицето на император Юстиниан. Всички мои капчици бяха възхитени от великолепната му корона. Наблюдавах строежа на крепостните стени отвисоко... Спомням си как на хълма се издигна великолепната базилика „Света София“.

– Храмът, посветен на Божията премъдрост – едно от имената на Иисус Христос. Намира се недалеч

оттук – издигна ръце нагоре Балеринката. – Тогава ли градът е започнал да се нарича София?

– Мога да ви кажа, ако позволите – дружелюбно се обади Важния господин.

– Да, разбира се. Разкажете ни! Чудесно е, че спряхте отново при нас! – окуражи го Балеринката.

– Градът е започнал да се нарича София чак след 1194 г.

– Ехаааа, колко е хубаво нашата столица да носи името на храм! При това с името на Мъдростта. Навярно едно бяло нежно невидимо крило закриля града и дава надежда за живот винаги, каквото и да се случи – въодушеви се Златин.

– Но преди това са се случили други важни неща, които трябва да знаеш, млади момко! – изрече наизгдетелно Важния господин.

– Помня... Конне, много конне, които пренускат през равното софийско поле... – Водата видимо се развълнува и обля с безброй светещи капчици Балеринката, която направи троен пирует. – Атила и великото преселение на народите... Хуни, готи, маджари, сърби, кръстоносци преминаха оттук върху бързите си конне – продължи Водата и въздъхна от съживените спомени.

– И конницата на Крум, който присъедини Сердика към пределите на България – прибави Важния господин.

– Сердика е станала част от българската държава през... Ох, забравих... – опита се да си спомни Златин.

– 809 г. – не се стърпя и небрежно каза високо Важния господин, който беше застанал с гръб към фонтана.

– Точно така, но тогава започнали да наричат града Средец. Спомних си! – въодушеви се Балеринката.

– Византийците пък го кръстиха Триадица. Те владееха тези земи почти два века – продължи Водата.

– Знаеш ли какво означава „Триадица“? – попита Балеринката русото момче, което слушаше в захлас.

– „Земя между планините“, това означава! – побърза да отговори Важния господин.

– Извинете, но питах Златин! – леко соннато каза Златина.

– Знам, мене никой за нищо не ме пита. Но ми беше приятно да ви слушам и... не се сдържах...

– Простете, аз... не исках да Ви обидя! – извини се Балеринката. – Моля, какво щяхте да кажете?

– Робство... слепи войници... земетресения... чума... разруха... – с обидна в гласа промълви Важния господин.

– Турците превзели града, издиг-

нали минарета, а християнските църкви се рушели.

– Вчера бях в Боянската църква, въпреки всичко тя е устояла – каза Златин.

– Да, църквата с великолепните стенописи на севастократор Калоян и съпругата му Десислава, и на българския цар Константин Асен и царица Ирина, заедно с още 240 изображения на фигури, които будят удивление! Няма такава в целия свят! – отново се въодушеви Водата.

– Боянската църква е „безспорно най-ценният паметник на старобългарското изкуство“ – спомни си Златин учебника по история.

– Истинско чудо е, че църквата не е срина до основи по време на османското владичество – усмихна се за пръв път Важния господин.

– Много хубаво се усмихнахте, господине! Макар... като си помисля, че през турско много млади момичета като мен не са доживели дори до двадесетгодишна възраст – натъжи се Балеринката. – Те също са обичали да танцуват.

– Пет века водите ми бяха кървави. Почти бях забравила какъв е истинският ми цвят – говореше Водата.

– И въпреки това... Въпреки това София е оцеляла! – възторжено извика Златин.

– Чувате ли стъпките? Движението на много хора, пазарището, на което се срещат Изтокът и Западът? Еее, няма как да купиш нещо, ако преди това не се пазариш. Това е част от търговския ритуал, нали така?!... – Важния господин се радваше на вниманието на всички. – София беше едно от най-големите пазарища на Балканите.

– Оттук минаваше каменен път, свързващ Евро-

на с Мала Азия, а по него се движеха хора от цял свят. Помня... Толкова много лица от различни народности се завъртат пред очите ми... – Водата се завъртя и стотици капчици се пръснаха във въздуха.

– Веднъж чух как двама професори си говориха на пейката, че тук е била построена първата балканска железница, като отсечка от прочутия „Ориент експрес“. Само че... забравих точно кога е било това – опита се да си спомни Балеринката.

– Това е било през XIX век... Благодаря, че не ме прекъснахте! – Важния господин леко докосна цилиндъра си с върха на пръстите си.

– Помня много лица, но едно от тях особено силно се е запечатало в паметта ми – на Апостола Васил Левски, с открито, ясно и гордо чело, с неудържим огън в сините му очи. Той идваше тук да създава революционни комитети.

– Толкова хора са били вдъхновени от идеите му за свободна България! – възторжено каза Златин.

– Да... Много пъти изливах водите си като порой върху турските конни потери, които се опитваха да го догонят из тесните планински пътеки – продължи Водата.

– Цялата природа е била с него! Ветровете са го закриляли, а къщите винаги са били отворени за него... Докато веднъж... Ах! Толкова е болезнена историята на неговата смърт... – Балеринката присви тялото си, сякаш искаше да се предпази от невидима беда.

– Бесилото било издигнато в края на града през... – не успя да завърши Важния господин.

– ...1873 година. Това всеки българин го знае... – изпревари го Златин. Възрастният човек кимна в знак на съгласие.

– Помня Всичките 12 000 лица на жителите, когато София беше обявена за столица на Княжество България. Всички бяха озарени от надежда и радост – не спираше да разказва Водата.

– 4 април 1878 година, не забравяй, момче, тази дата! – обади се Важния господин.

– Разбира се, благодаря ви! – погаде ръката си Златин и двамата братски се здрависаха.

Изведнъж Важния господин прегърна Златин. Очите му се насълзиха и той видимо заобича русото момче, дошло незнайно откъде, с всичката обич, на която бе способен. Самотата го беше научила да цени присъствието на човека до себе си, да го възприема като вселена. Искаше му се да направи нещо голямо и важно за Златин, да му даде всичката мъдрост, която бе събирал като капчици роса през годините.

– И тогава животът в София избухна с всичката си сила. Градът се разрасна на всички страни и макар малките улички и газовите фенерчета да се запазиха почти до Втората световна война, София стана голям европейски град с привкус на Изтока. За броени години хората се увеличиха почти десет пъти. Помня... Не е имало

столичанин, който да не е минавал покрай мен, за да види великолепната сграда на Народния театър – продължи Водата.

– Сградата била построена по идея на Виенски архитекти – продължи с удоволствие Важния господин. Откриването му станало с тържествена церемония на 3 януари 1907 г.

– Да, тогава тук се игра първото представление. Беше наистина незабравим празник! – спомни си Водата. – Помня лицата на артистите и писателите, музикантите, режисьорите...

– Дядо ми е разказвал как студентите от Софийския университет освиркали кортежа на княз Фердинанд при откриването на театъра, понеже

„народното“ дело се превърнало в „дворцово“. Тогава той все още се е наричал княз, защото България още не е била напълно независима държава – наставнически каза Важния господин.

– Да, въпреки че България се е освободила още през 1878 година. Това го знам, но не знам защо? – обърна се Златин към възрастния мъж.

– По силата на Берлинския договор страната ни все още не била напълно независима от Османската империя. На 22 септември 1908 г. била обявена Независимостта на България и княз Фердинанд станал цар. Ех, има още много да учиш, момче.

– Така е. Бих се радвал, Вие да станете мой учител по история!

– Трябва да се знае историята... Дядо ми е разказвал още, че най-напред у нас сложили телефон – каза гордо Важния господин.

– Колко странно звучи това днес. Ами че сега кой няма телефон в джоба си?! – усмихна се Златин.

– Ехе, това е нищо. И унасе светнала първата електрическа крушка... след царския дворец, разбира се – засмя се Важния господин.

– Помня лицето на Царя и на дядо ви, господине – обърна се към него Водата. – Той беше много близък на царското семейство. Обичаше да

се разхожда под гъжда без чадър...

– Истина е! Той прекарвал много време с цар Фердинанд, а после и с цар Борис, когато ходели заедно на лов!

– Извинете, моля, но кажете ми: аз кога съм се родила? Никой никога не ми е разказвал за това! – настойчиво се примоли Балеринката и спря да танцува.

– Драга моя – обърна се към нея Водата, – ти си кръстена на Златина Недева – една от първите актриси в Народния театър... – усмихна се Водата.

– Колко хубаво! – възкликна щастлива Балеринката и направи троен пирует. – Ах! Прекрасно е и аз съм толкова щастлива!

– Дядо ми разказваше за нея – унесе се в спомени Важния господин. – Често гостувала в къщата ни преди Войната.

– Ах! Войната... Помня бомбардировките през Втората световна война – въздъхна Водата. – Беше страшно... Много страшно... Бомбите разрушиха най-красивите сгради и хората не можеха да разпознаят улиците, на които бяха построени къщите им.

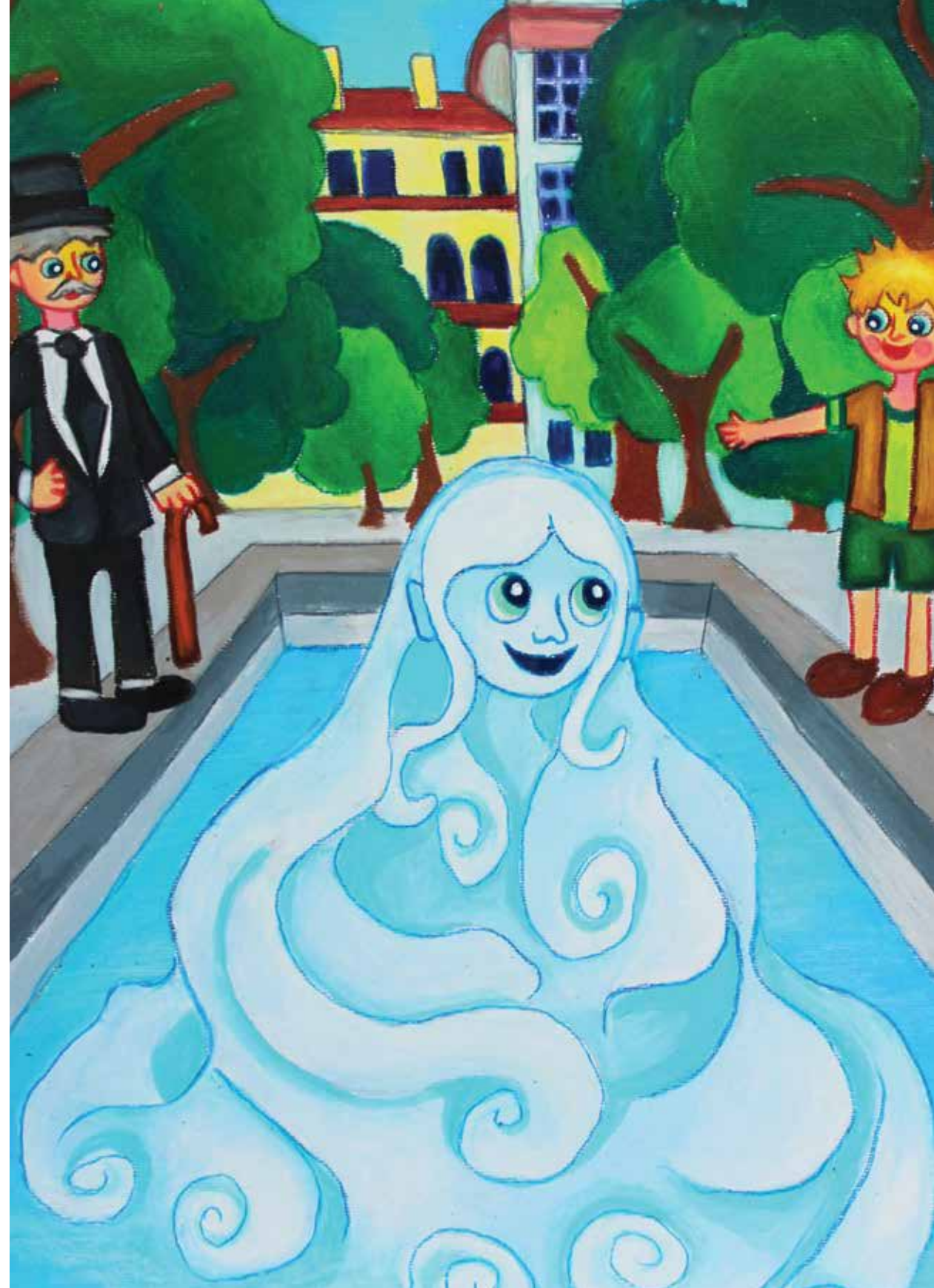
– Тогава загина дядо. Впрочем и цялото ми семейство... – натъжи се Важния господин и очите му се напълниха със сълзи.

– Много съжалявам, уважаеми господине! – опита се да го утеша Златин. – Кажете ми как се казвате?

– Аз съм просто един стар български художник. Картините ми са изложени в Националната галерия – Важния господин прегърна Златин през рамо.

– Наистина ли? Днес бях там! Сигурно съм видял и вашите картини! – усмихна се русокосото момче и хвана възрастния мъж за ръката. – Толкова е красиво вътре! Какво ли е да живееш на такова място?!

– Бях дете, моите родители танцуваха валс в балната зала на Двореца. Научиха и мен. Бях ненад-

минат танцър! Най-много обичах да танцувам валс – въздъхна при спомена Важния господин.

– Един танц, уважаеми господине? – поклони се Златина.

– По-добре танцувай със Златин! Че мене... ох!, Боли ме кръстът – извини се с усмивка Важния господин.

– Златине, да танцуваме валс? – покани го с пирует Балеринката.

– О, ще трябва да ме научиш... Аз не съм много добър танцър.

– Аз ще ти покажа – оживи се Важния господин. – Изправи гръбнака! Така!... Тялото ти трябва да чувства ритъма. Ти водиш дамата си – една крачка надясно, прибери краката, така... сега левият крак... Бързо схващаш...

– Благодаря! Толкова е хубаво! Един танц, Ваше височество? – Златин покани Балеринката на танц с поклон. – Днес в Двореца ще свирят само отбрани маестри музиканти! Поканени са министрите на България и целия дипломатически корпус. Облечени са в черни фракове.

– Прекрасен танц! Ах! Както тогава...

– Благодаря! – Златин целуна ръката на Балеринката като истински кавалер. А тя му отвърна с поклон.

– Златине, бих искал нещо да ти подаря, като спомен за нашата среща – тихо промълви Важния господин.

И тогава извади от гъоба си малка книга, изрисувана с миниатюри по подобие на старите книги, които са се преписвали и изографисвали в манастирите ръчно. Уникална книга! Златин я държеше в ръцете си и като че ли това беше най-крехкото листенце или пух на глухарче, което всеки момент щеше да се разпадне. Очите му се насълзиха, никога не беше виждал подобно нещо, а сега тя беше подарък специално за него. Никои никога нямаше да притежава такава книга, защото нямаше друга такава на земята!

– Ако имах син, той със сигурност щеше да изглежда като теб!... – гласът на възрастния мъж потрепера.

– Благодаря, господине! Никога няма да забравя...

Нещо стисна гърлото на Златин и той не може да завърши изречението си.

– И аз ви благодаря, господине, че направихте това за Златин! – обърна се към него Балеринката.

Имаше някаква странна мекота в очертанията на Витоша, които слънцето беше направило златни. Дали историята ни прави мъдри? Може би...

– Колко много хора... Нещо специално ще се случи... – промълви Водата.

– Да. Тази вечер в Народния театър ще има голям концерт, дошли са гости от цяла Европа.

– Чуйте! Звучи прекрасна музика! Колко е хубаво! Златине, ще танцувате тази вечер за теб!

– Благодаря! Твоят танц ме прави щастлив!

ЗЛАТНОТО КЛЮЧЕ

*Златно ключе открих на тавана
близо до скрина със стари неща.
От прозорчето – в клоните виждам камбана,
над храм „Света София“ – птичи ята
оставят в небето светла следа.*

*С ключето отключих капака на скрина,
а вътре безброй скъпоценни неща –
извезана риза с клонки маслина,
изписани ситно жълти листа,
с две петънца от разлято мастило...*

*Със снимки на София – древният град,
баба и дядо – в старомодни костюми.
Оркестърът свири... Войнишки парад...
На пазара продават сладко от дюли,
а в парка пред театъра – шур маскарад...*

*О, колко любов ключето отключи,
преляла и в моите детски очи.
Родена в небесния сребърен ручей,
от камбаната ангелска песен звучи,
над сънните улици – дъжд от лъчи.*

*Мое прибежище, град мой верен,
Небесна невеста си с име на храм.
През тебе минава пътят ми земен.
Над храм „Света София“ – птичи ята
оставят в небето светла следа.*

Песента се извиваше нагоре – над върховете на дърветата и покривите на старите софийски сгради, завихряше се около колоните на Народния театър и царския дворец. Сякаш за миг стихна шумът от преминаващите трамваи и полицейски сирени. Балеринката танцуваше върху водата, правеше пирует след пирует, Водата сякаш и тя танцуваше и пръскаше жителните си струи навсякъде около фонтана, където вече се бяха събрали много хора.

Може би е случайно, но песента беше погетата от камбаната на църквата „Света София“, окачена на високо дърво в градината на двора. След нея заляха в хор и камбаните на Храм-паметник „Свети Александър Невски“.

К р а ѝ

ПРИКАЗКА ЗА СОФИЯ

© Маргарита Друмева, Владимир Добрев, автори, 2023

© Вяра Пенчева, 13 г., художник на илюстрациите, 2023

© Захарина Петрова-Проданова, графичен дизайн и предпечат, 2023

© Творческа къща „Щъркелите“, издател, 2023

ISBN: 978-916-91275-1-3

Печат: Студио АЙС

Редактор: Светлана Каролева

Коректор: Маргарита Друмева

Изданието е отпечатано със съдействието на Министерство
на културата по Програма „Помощ за книгата“, 2022

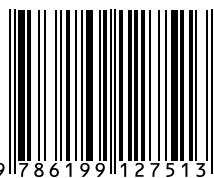
Пог закрилата на бялото, нежно, невидимо крило...

Докато има такива творби като „Приказка за София“, които ни припомнят имената и историята ѝ, културното ѝ наследство и завещанието на големите българи, малко вероятно е превратностите на времето да ни отчуждят от нашите собствени корени. Вдъхновени от изящната статуя на балерината от фонтана пред Народния театър, Владимир Добрев и Маргарита Друмева създават тази приказка за малки и големи, която, освен че е познавателна и дълбоко българска, е и поетична и съзерцателна – в традицията на Оскар Уайлд и Андерсен, а може би и на Валери Петров.

Докоснати от възшебната пръчица на авторите, героите на приказката оживяват, за да съживят отдавна забравени спомени и събития. Градът и той започва да диша и ни става близък. И ни идва и ние да възкликнем: *Ехаааа, колко е хубаво нашата столица да носи името на храм! При това с името на Мъдростта. Навярно едно бяло, нежно, невидимо крило закриля града и дава надежда за живот винаги, каквото и да се случи...*

Светлана Каролева

Цена: 15.00 лв.

9 786199 127513